CZU: 342.5:342.53:35.07/.08 **https://doi.org/10.59295/sum8(188)2025_01**

REFLECȚII PRIVIND INSTITUȚIA MANDATULUI PERSOANELOR CU FUNCȚIE DE DEMNITATE PUBLICĂ, SUSPENDAREA ȘI ÎNCETAREA MANDATULUI

Mihai BALABAN,
Universitatea de Stat din Moldova,

În doctrina constituțională contemporană se invocă că instituțiile care asigură democrația într-un stat de drept sunt următoarele organe: Parlamentul – organ reprezentativ suprem și autoritate legislativă; executivul, reprezentat de șeful statului și de Guvern și puterea judecătorească. Cu certitudine, menționăm că elementul de bază al mecanismului statului îl constituie organul de stat, fiind definit ca o parte componentă a aparatului de stat, învestit cu competență și putere și compus din persoane care dețin calități specifice pentru a exercita o funcție de demnitate publică (șefi de stat, parlamentari, miniștri, magistrați, funcționari publici etc.). Astfel, funcțiile statului în organele de stat sunt exercitate de *persoanele care dețin funcții de demnitate publică*. Prin urmare, factorul cel mai important este că funcția de demnitate publică se realizează *prin intermediul unui mandat în scopul exercitării atribuțiilor de interes public.*

Cuvinte-cheie: *funcție de demnitate publică, mandat, durata mandatului, suspendare, încetare, șef de stat, deputat, membru al Guvernului, ministru.*

REFLECTIONS ON THE INSTITUTION OF THE MANDATE OF PERSONS WITH PUBLIC OFFICE, THE SUSPENSION AND TERMINATION OF THE MANDATE

In contemporary constitutional doctrine, it is claimed that the institutions that ensure democracy in a state governed by the rule of law are the following bodies: Parliament – supreme representative body and legislative authority; the executive, represented by the head of state and the Government and the judiciary. We certainly mention that the basic element of the state mechanism is the state body, defined as a component part of the state apparatus, invested with competence and power and composed of persons who possess specific qualities to exercise a public dignity function (heads of state, parliamentarians, ministers, magistrates, civil servants, etc.). Thus, the functions of the state in state bodies are exercised by persons who hold public dignity functions. Therefore, the most important factor is that the public dignity function is carried out through a mandate for the purpose of exercising public interest duties.

Keywords: *public office, mandate, term of office, suspension, termination, head of state, deputy, member of the Government, minister.*

Introducere

În prezent, îndeplinirea funcțiilor statului într-un stat democratic și exercitarea puterii în stat depinde în mare măsură de profesionalismul și sustenabilitatea demnitarilor de stat. Pe lângă rolul însemnat pe care îl îndeplinesc persoanele cu funcții de demnitate publică, trăsătura principală este că își exercită funcția în cadrul mandatului, obținut direct, în urma alegerilor, sau indirect, prin numire în condițiile legii. Exercitarea funcției de demnitate publică este egală cu durata unui mandat. Astfel, demnitarul își exercită neîntrerupt mandatul pe toată durata lui. Totodată, remarcăm faptul că pe durata exercitării mandatului persoanei cu funcție de demnitatea publică intervin cazurile cu privire la suspendarea și încetarea mandatului. Totodată, considerăm că în literatura de specialitate se discută doar aspectul normativ privind accederea în funcția de demnitate publică și exercitarea mandatului, însă este necesar de menționat că, actualmente rămân în afara ariei de cercetare motivele de suspendare și încetare a mandatului persoanei cu funcție de demnitate. În acest sens, se impune necesitatea cu privire la abordarea și cercetarea aspectelor care implică suspendarea și încetarea mandatului persoanelor cu funcție de demnitate publică, precum și provocările care apar în cadrul exercitării mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică.

Suport metodologic

Pentru prezentarea complexă și comparativă a problemei privind redarea esenței intervenirii cazurilor cu privire la suspendarea și încetarea mandatului persoanelor cu funcție de demnitate publică s-a recurs la câteva metode importante de cercetare științifică, în special: *metoda comparativă* – a fost aplicată pentru a evidenția cazurile cu privire la încetarea și suspendarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică și a trasa o paralelă între motivele și circumstanțele, care conduc la suspendarea și încetarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică invocate de doctrină; *metoda sistemică* – a fost aplicată la analizarea și studierea actelor normative în domeniu și interpretarea sistemică a dispozițiilor acestora; *metoda logică* – care se caracterizează prin procedeele acesteia, analiza și sinteza, a fost utilizată și a contribuit pe parcursul cercetării la cercetarea multilaterală a esenței instituției suspendării și încetării mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică, în special a șefului de stat, precum și la formularea definițiilor și noțiunilor cheie; *metoda istorică* – a fost aplicată pe parcursul cercetării pentru a reda sensul evenimentelor dintr-o anumită perioadă care au contribuit la consolidarea instituției suspendării și încetării mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică.

Rezultate și discuții

Remarcăm faptul că statutul de demnitar public în legislația statului nostru este reglementat nu de mult timp. Astfel, reținem că statutul de demnitar este conturat normativ în Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, adoptată la 16 iulie 2010 [6] care „reglementează regimul general al funcției de demnitate publică, statutul juridic al persoanei care ocupă această funcție, precum și alte raporturi ce decurg din exercitarea funcției de demnitate publică" art. 1 alin. (1). În context, menționăm că, pentru a aborda subiectul cu privire la natura juridică a mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică, în special, cazurile cu privire la încetarea și suspendarea mandatului, inițial ne vom referi la analiza noțiunii de funcție de demnitate publică. Cu privire la demnitarii de stat, reamintim în primul rând că, locul pe care-l ocupă aceștia în societatea noastră este foarte important și se datorează faptului că ei se bucură de cea mai mare legitimitate. În al doilea rând, prin responsabilitatea imensă pe care o au persoanele cu funcții de demnitate publică, se urmărește realizarea interesului general. De asemenea, menționăm că înțelegerea modului cum funcționează și cum se realizează activitatea persoanelor cu funcție de demnitate publică implică inițial explicarea *noțiunii de demnitate publică.*

Analizând legislația, observăm că Legea-cadru invocată *supra* nu conține o definiție deplină a noțiunii de *demnitate publică,* însă observăm că legislația autohtonă prevede noțiunea de funcție publică prevăzută de Legea nr. 158 din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, [7] care stabilește că *funcția publică reprezintă ansamblul atribuțiilor și responsabilităților stabilite de instituția publica, în temeiul legii, în scopul realizării competențelor sale, învestirea în funcție făcându-se în urma câștigării concursului sau promovării examenului organizat pentru ocuparea funcției publice.* Însă din analiza legislației, chiar dacă în Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică nu se conține o noțiune mai amplă, însă observăm că totuși noțiunea de *„demnitate publică"* se regăsește în art. 123 din Codul penal. Astfel, menționăm că la 02.12.2011, prin Legea nr. 245 din 02.12.2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative, s-a modificat art. 123 din Codul penal și s-a completat cu alin. (3) cu următorul text: *„Prin persoană cu funcție de demnitate publică" se înțelege: persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este învestită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, în condițiile legii; consilierul local; deputatul în Adunarea Populară a Găgăuziei; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale".*

Analizând doctrina, observăm că conceptul de demnitate publică se definește astfel: „funcția de demnitate publică este acea funcție publică care se ocupă prin mandat direct, prin alegeri organizate, sau indirect, prin numire, potrivit legii" [1, p. 50]. Potrivit altei opinii, funcția de demnitate publică este definită ca „o funcție publică ce se exercită fie ca urmare a dobândirii unui mandat în mod direct, în urma alegerilor, prin exercitarea dreptului de vot al cetățenilor, fie indirect prin numire de către cei dintâi" [2, p. 26]. De asemenea, regăsim în doctrină și următoarea noțiune; „complexul de atribuții si responsabilități stabilite prin

Constituție, legi și alte acte normative, pe care și le asumă o persoana fizică prin învestirea sa ca urmare a rezultatului procesului electoral direct, prin alegere, sau indirect, prin numire, potrivit legii” [3, p. 510]. Prin urmare, pornind de la specificul funcției de demnitate publică, suntem de acord cu această noțiune și susținem că este necesar să fie reglementată în sens larg în legislația statului nostru.

Totodată, cu referire la noțiunea de *„mandat”,* de asemenea, observăm că Constituția Republicii Moldova nu definește această noțiune. Reținem că Legea nr. 199 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică conține reglementări cu privire la mandatul demnitarului, însă nu definește noțiunea de *„mandat”* al persoanei cu funcție de demnitate publică. Din analiza doctrinei, în viziunea noastră, noțiunea de mandat ar putea fi definită în următorul mod: *„o demnitate publică rezultată din alegere sau numire în condițiile legii în vederea exercitării puterii de stat și care conține împuterniciri stabilite prin Constituție sau lege”.* Astfel, în opinia noastră, susținem că legea menționată *supra,* precum și legile speciale care reglementează activitatea demnitarilor trebuie să definească noțiunea cu privire la *mandatul* persoanei cu funcție de demnitate publică.

În continuare, menționăm că demnitarii aleși, stabilesc cu colectivitatea care participă la alegeri un raport, care în consecință duce la apariția mandatului. Prin urmare, menționăm că în numai în cazul acestor demnitari putem vorbi despre mandat, conținutul acestuia fiind stabilit de Constituție și alte acte. De asemenea, menționăm că mandatul demnitarului nu trebuie confundat cu noțiunea similară din dreptul civil, neavând valoarea unui contract. Prin urmare, reținem că în dreptul public, mandatul reprezintă *„o învestire, o împuternicire, o funcție de autoritate dată aleșilor de colectivitatea națională (popor)”.* Totuși, în linii generale considerăm că, mandatul reprezintă o categorie juridică care este în mod tradițional specifică dreptului civil, dar care este preluată și de domeniul dreptului constituțional, în special de dreptul parlamentar. Iar aspectele comune ale mandatului de drept civil și ale mandatului parlamentar sunt reprezentate de împuternicire și reprezentare. În literatura de specialitate se afirmă că principala deosebire constă în faptul că, mandatul de drept civil este un contract, spre deosebire de mandatul parlamentar. Prin urmare, invocăm argumentul potrivit căruia dreptul constituțional, în special dreptul parlamentar nu operează cu conceptul de contract, acesta fiind o instituție specifică dreptului civil, iar mandatul parlamentar este rezultatul alegerilor parlamentare sau al desemnării potrivit Constituției, și din acest motiv mandatul parlamentar excedă oricărei convenții specifice dreptului civil. Totuși, considerăm că una dintre cele mai importante diferențe dintre cele două noțiuni ar fi modalitățile de încetare, astfel, mandatul parlamentar așa cum este prevăzut în dispozițiile constituționale nu poate înceta prin revocarea împuternicirii date de către mandant (electorat), așa cum, de altfel, se întâmplă în cazul mandatului de drept civil.

Totodată, menționăm că începutul exercitării mandatului începe odată cu ocuparea funcției. Modalitățile de ocupare a funcției de demnitate publică sunt stipulate în Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. Astfel, potrivit art. 6 alin. (1) din Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, „ocuparea funcției de demnitate publică are loc prin alegeri sau prin numire, în condițiile legii”. Iar alin. (2) prevede că, „în cazul în care ocuparea funcției de demnitate publică are loc prin alegeri, temeiul legal al apariției raportului de exercitare a funcției este validarea mandatului de către autoritatea competentă, dacă legea specială nu prevede altfel. Potrivit alin. (3) „În cazul în care ocuparea funcției de demnitate publică are loc prin numire, temeiul legal al apariţiei raportului de exercitare a funcției este actul de numire”. Art. 6 alin. (4) stabilește că: „Pentru ocuparea unor funcții de demnitate publică prin numire se organizează concurs în condițiile. Legii.” Autoritatea competentă să numească în funcție demnitarul respectiv o face din oficiu sau la propunerea autorității/organului abilitat” (alin. (5) art. 6).

În continuare, reținem că începutul exercitării mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică se remarcă prin faptul că, persoana cu funcție de demnitatea publică depune jurământul. Astfel, demnitarii de stat aleși pentru a intra efectiv în exercițiul mandatului lor, sunt obligați să depună un jurământ de credință. Prin urmare, ei dobândesc calitatea de ales de la data validării alegerilor, dar își pot îndeplini atribuțiile nu mai de la data depunerii și consemnării jurământului de credință. Potrivit art. 6 alin. (6) din Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, *„demnitarul depune jurământ în cazul în care această obligație este prevăzută de legea specială ce reglementează activitatea acestui demnitar”.* Reținem că depunerea jurământului de către persoanele cu funcție de demnitate publică rezultă din dispozițiile constituționale.

Analizând Constituția, [8] observăm că depunerea jurământului este reglementată în câteva în articole. În context, subliniem că, în conformitate cu art. 56 alin. (1) din Constituție, devotamentul față de țară este sacru. Iar alin. (2) proclamă că, cetățenii cărora le sunt încredința*te funcții publice,* răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în cazurile prevăzute de lege, depun *jurământul cerut de ea*. Astfel, considerăm important faptul că, având la bază dispozițiile art. 56 din Constituție, pentru persoanele cu funcție de demnitate publică, depunerea jurământului înseamnă devotamentul față de țară în calitate de îndatorire fundamentală și un comportament onest în serviciul societății. Ținem să remarcăm faptul că, chiar dacă în art. 56 din Constituție se face referire la funcția publică, menționăm că înglobează și funcția de demnitate publică, având în vedere faptul că art. 2 din Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică instituie următorul conținut la alin. (2): *„funcția de demnitate publică este o funcție publică c*e se ocupă prin mandat obținut direct, în urma alegerilor, sau indirect, prin numire în condițiile legii.

În continuare, menționăm că art. 79 din Constituție instituie mecanismul depunerii jurământului pentru șeful de stat. Alin. (2) stabilește că „candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, cel târziu la 45 de zile după alegeri, următorul jurământ: „*Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea prop*ășirii Republicii *Moldova, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei*". Astfel, având în vedere reglementările din articolele respective, persoana aleasă în funcție de Președinte al Republicii Moldova depune în termenul prevăzut de dispozițiile constituționale jurământul, și exercitarea mandatului de Președinte începe numai după depunerea jurământului, respectiv și *încetează odată cu depunerea jurământului de către următorul Președinte ales.* Totodată, invocăm faptul că, având la bază dispozițiile art. 56 alin. (2) din Constituție, față de demnitarii de stat care au încălcat jurământul în exercitarea funcției trebuie să fie instituită răspunderea. În acest context, considerăm necesar să fie reglementată în Constituție și în legile speciale care reglementează activitatea diverselor categorii de persoane cu funcție de demnitate publică *răspunderea pentru încălcarea jurământului* de către persoanele care exercită o funcție de demnitate publică.

Analizând literatura de specialitate, observăm că în unele state europene la fel este prevăzută obligativitatea depunerii jurământului pentru persoanele care dețin funcții de înaltă demnitate publică. Astfel, potrivit dispozițiilor din art. 104 din Constituția Poloniei, înainte de preluarea mandatului toți deputații sunt obligați să depună următorul jurământ: „*Jur solemn să-mi îndeplinesc conștiincios și onest îndatoririle față de națiune, să asigur suveranitatea* și *interesele de stat, să fac totul pentru prosperitatea Patriei și pentru binele cetățenilor, să respect Constituția și celelalte legi ale Republicii Polonia"* [9]. De asemenea, la discreția depunătorului de jurământ, jurământul poate fi completat cu formula religioasă: „Așa să-mi ajute Dumnezeu".

Totodată, atestăm faptul că în Republica Moldova unica categorie de demnitari de stat care nu sunt obligați să depună jurământul sunt deputații. În acest context, susținem că depunerea jurământului este un moment important și necesar, mai mult ca formă de asumare a responsabilității, deoarece anume deputații sunt cei care decid soarta statului nostru pe plan legislativ și reprezentativ. Prin urmare, având în vedere faptul că parlamentarii își obțin mandatul direct de la popor, considerăm că este absolut necesar depunerea jurământului de către deputați, asumându-și prin depunerea jurământului cea mai mare responsabilitate pentru misiunea importantă în cadrul organului reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unică autoritate legislativă a statului. De asemenea, analizând Constituția României observăm că conține reglementări cu privire la depunerea jurământului de către deputați. Astfel, art. 70 alin. (1) din Constituția României stabilește că: „*Deputații și senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică*". Remarcam faptul că astfel de reglementări au fost introduse în Legea Supremă a României ca urmare a revizuirii Constituției din anul 2003. Totodată, susținem că în cazul în care persoanele cu funcție de demnitate publică refuză să depună jurământul, această situație ar constitui o renunțare a persoanei cu funcție de demnitate publică la calitatea de demnitar.

Suspendarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică. Analizând subiectul în discuție,

subliniem că Constituția statului nostru, fiind înzestrată cu forță juridică supremă, precum și legile care reglementează activitatea persoanelor cu funcții de demnitate publică, stabilesc obligațiile, statutul, condițiile privind survenirea *suspendării și încetării mandatului*, precum și formele de răspundere a demnitarilor de stat, în special pentru parlamentari, șeful de stat, membrii Guvernului, magistrați etc. Așadar, concluzionăm că funcțiile de demnitate publică se instituie în baza dispozițiilor constituționale și în conformitate cu actele emise de Parlament și de Guvern, în limitele competenței lor, și se exercită în baza mandatului. Desemnarea persoanelor cu funcții de demnitate publică are loc printr-un act oficial în baza căruia o persoană sau un organism este învestit în baza unui mandat cu prerogativele de a exercita o anumită funcție implicând autoritatea puterii de stat pe durata unui mandat.

Cu privire la analiza efectuată care se referă la *instituția suspendării* mandatului persoanelor cu funcție de demnitate publică, rezumăm că, *suspendarea* mandatului presupune încetarea îndeplinirii pentru o anumită perioadă a atribuțiilor de către persoana cu funcție de demnitate publică și poate avea un caracter necesar atunci când sunt determinate situațiile cu caracter temporar, care fac imposibilă exercitarea funcției. Totodată, concluzionăm că în unele cazuri suspendarea din funcție ar putea fi dictată de nevoia de a asigura protecția instituției publice față de pericolul continuării activității ilicite și al extinderii consecințelor periculoase ale faptelor ilegale comise în exercitarea mandatului. De asemenea, subliniem că suspendarea mandatului persoanelor cu funcție de demnitate publică joacă un rol considerabil în asigurarea principiului continuității funcțiilor deținute de persoanele cu funcții de demnitate publică, în special în cazul suspendării mandatului șefului de stat.

Totodată, remarcăm faptul că, legislația statului nostru, instituie noțiunea de *suspendare a* mandatului, și stabilește că *„încetarea îndeplinirii pentru o anumită perioadă a atribuțiilor de către persoana cu funcție de demnitate publică și încetarea plății drepturilor salariale de către autoritatea publică în care activează această persoană, dacă legea specială ce reglementează activitatea demnitarului nu prevede altfel”* (Legii nr. 199 cu privire la funcția de demnitate publică, art. 21, alin. (1)). De asemenea, dispozițiile legii invocate supra, (art. 21, alin. (2)), stabilesc că exercitarea mandatului se suspendă în temeiul prevederilor legislației muncii, reglementărilor de drept comun civile, administrative sau penale, al legilor speciale ce reglementează activitatea demnitarului, precum și în temeiul participării demnitarului în campania electorală sau al desfășurării anchetei de serviciu în legătură cu săvârșirea de către demnitar a faptelor imputabile acestuia.

Prin urmare, din analiza efectuată cu privire la suspendarea mandatelor, susținem că mandatul demnitarului se suspendă în temeiul prevederilor Constituției și al legilor speciale care reglementează activitatea demnitarului, *iar unele cazuri de suspendare au ca finalitate protejarea autorității sau a instituției publice față de pericolul continuării activității ilicite și al extinderii consecințelor periculoase, de exemplu ale unei fapte penale* comise de către demnitarul de stat și protejarea chiar și a persoanei cu funcție de demnitate publică. În context, invocăm opinia că, suspendarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică în unele situații poate fi făcută cu scop politic sau cu scopul de a înlătura din funcție și de a fi inițiată procedura de încetare a mandatului în privința persoanei cu funcție de demnitate publică. În asemenea situație considerăm că, etapa suspendării mandatului ar avea scopul instituirii *unei frâne juridice contra abuzului de drept în exercitarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică și asigurarea bunei funcționări a instituțiilor statului.*

Cu referire la suspendarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică, în special ne vom referi la șeful statului, menționăm că practica constituțională *a cunoscut situații de suspendare temporară a mandatului șefului de stat.* În *Lituania*, practica constituțională a cunoscut un caz de rezonanță cu privire la suspendarea președintelui, astfel, Parlamentul în aprilie 2004, după luni întregi de dezbateri l-a suspendat pe președintele lituanian din acea perioadă, Roland Paksas. [10] Ulterior, Parlamentul lituanian a votat în anul 2004, în favoarea demiterii președintelui Roland Paksas, pentru încălcarea gravă a Constituției și încălcarea jurământului constituțional, deoarece era acuzat că ar fi avut legături cu un om de afaceri rus în schimbul finanțării campaniei sale electorale. Președintele Roland Paksas a fost de asemenea acuzat că, ar fi divulgat secrete oficiale de stat și, de asemenea, că și-ar fi folosit influenta pentru a schimba rezultatele unei privatizări. Iar în *Franța,* din analiza efectuată, observăm că francezii nu îl pot suspenda și ulterior să-l destituie pe președinte, decât dacă este găsit vinovat de înaltă trădare. Astfel, procedurile de demitere pot fi pornite numai dacă acțiunea va avea votul a două treimi dintre parlamentarii uneia dintre cele două

camere ale Parlamentului francez, iar Înalta Curte franceză este cea care judecă acuzațiile și hotărăște dacă șeful statului va fi sau nu destituit. În *Germania,* societatea la fel nu participă în procesul de suspendare și demitere a Președintelui.

Analizând situația în domeniu, menționăm că practica constituțională a Republicii Moldova a cunoscut *instituția suspendării temporare a șefului de stat*, criticată de specialiștii în domeniul dreptului constituțional. Astfel, prima suspendare a Președintelui Republicii Moldova, aplicând normele constituționale invocate *supra* s-a produs la 17 octombrie 2017 [11], iar ulterior au mai urmat cazuri cu privire suspendarea temporară din funcție a șefului de stat. În context, menționăm că potrivit opiniilor din literatura de specialitatea, suspendările nominalizate ale Președintelui Republicii Moldova au fost neconstituționale, pentru că promovează în societate nerespectarea principiului obligativității legii și pentru că astfel de practici nu există în alte state. Astfel, potrivit constituționaliștilor după prima constatare de către Curtea Constituțională de neîndeplinire a obligațiilor constituționale de către Președinte, Parlamentul *urma să aplice mecanismul prevăzut la articolul 89 alin. (3) din Constituție*, care prevede ***organizarea unui referendum pentru demiterea Președintelui*** în cel mult 30 de zile. Totuși, în viziunea noastră, în unele situații *suspendarea temporară a șefului de stat de la îndeplinirea obligațiunilor* în cazul refuzului de către șeful statul de a-și exercita obligațiile a condus la evitarea blocajelor constituționale.

Încetarea mandatului persoanei cu funcție de demnitate publică. Cu privire la problema abordată ce ține de încetarea mandatului *persoanei cu funcție de demnitate publică* susținem că, mandatul demnitarului este de 4 ani, dacă un alt termen nu este stabilit prin Constituție sau prin legea specială ce reglementează activitatea acestui demnitar. Totodată, reținem că exercitarea funcției de demnitate publică nu este limitată de un anumit număr de mandate, cu excepția cazurilor când legea specială ce reglementează activitatea demnitarului prevede altfel. În cazul în care termenul regulamentar de exercitare a mandatului expiră sau a expirat, iar succesorul de competență nu intră în exercitarea mandatului, demnitarul își continuă exercitarea funcției până la ocuparea funcției de succesorul său.

Referitor la durata mandatului șefului de stat menționăm că, de regulă, constituțiile statelor prevăd durata mandatului șefului statului de 4 ani, însă totuși diferă de la un stat la altul durata mandatului șefului de stat. Astfel, dacă în sistemele monarhice șeful de stat exercită pe viață competențele sale, în sistemele alese el este limitat. Mai mult ca atât, istoria cunoaște cazuri când mandatul de președinte a fost foarte scurt din anumite considerente. Spre exemplu, în Mexic, în anul 1913, potrivit ordinii constituționale de atunci și în conformitate cu Constituția mexicană din 1857 *Pedro Lascurain* a devenit președinte, însă în urma unei lovituri de stat a fost înlăturat de la putere și întregul său mandat prezidențial a durat mai puțin de o oră. [4, p. 84]

Analizând literatura de specialitate, observăm că cel mai scurt mandat de președinte pentru o perioadă de un an este prevăzut în Constituția Elveției. De regulă, sistemele contemporane, în care șeful de stat este ales, prevăd deținerea acestei funcții de aceeași persoană pentru cel mult două mandate. Această regulă s-a impus în timp. În context, vom menționa că Constituția americană din anul 1787 nu prevedea un anumit număr de mandate, dar George Washington, care a fost primul președinte al Statelor Unite în funcție de la 19 iunie 1775 până la 23 decembrie 1783 a refuzat cel de al treilea mandat, creând astfel o cutumă constituțională. Însă această cutumă nu a fost respectată, deoarece fostul președinte Franclin Roosvelt a obținut patru mandate consecutive. Această situație a fost soluționată printr-un amendament la Constituția americană, nr. 22, adoptat în anul 1947 și aplicabil din anul 1951. Prin acest amendament a fost restabilită regula impusă de George Washington, interzicând pe viitor ca un președinte să poată obține mai mult de două mandate. [5, p. 559]

Totodată, analizând în ansamblu prevederile constituționale referitoare în special, la încetarea mandatului șefului de stat, observăm că și majoritatea constituțiilor statelor nu utilizează sintagma *„încetarea mandatului”* ci „vacanța funcției”. Astfel, potrivit art. 90 alin. (1) din Constituție, vacanța funcției Președintelui Republicii Moldova intervine: în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces. În viziunea constituționalistului Al. Arseni, mandatul Președintelui, în conformitate cu art. 90 alin. (1) din Constituție, încetează ***de drept***: a) la expirarea mandatului și b) la punerea sub acuzare; și ***de fapt***: în *cazul demisiei, demiterii, imposibilității de a exercita atribuțiile sau a decesului.* În continuare, subliniem faptul că în cazul încetării mandatului Președintelui Republicii Moldova, ca urmare a *imposibilității definitive a exercitării atribuțiilor* se pronunță Curtea

Constituțională. Astfel, în conformitate cu art. 135 lit. f) din Constituție, Curtea Constituțională constată circumstanțele care au condus la imposibilitatea Președintele Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile. În consecință, Parlamentul declară vacanța funcției.

În ceea ce privește *demisia Președintelui Republicii Moldova este un caz special* și implică raporturi triunghiulare: Președinte, Parlament și Curtea Constituțională. Aceste raporturi sunt dictate de următoarele circumstanțe: a) conținutul cererii de demisie, cererea de demisie trebuie să asigure continuitatea exercitării atribuțiilor. Pentru acest motiv în cerere se indică data încetării exercitării atribuțiilor de Președinte și transmiterea acestora altei persoane oficiale prevăzute de Constituție; b) cererea de demisie este necesar să fie depusă în astfel de termene, încât Curtea Constituțională să poată pronunța avizul până la declararea vacanței funcției, pentru că ar fi inacceptabil ca până la alegerea noului Președinte statul să nu fie condus de nici o persoană oficială; și c) pentru asigurarea continuității puterii.

În continuare, subliniem faptul că în cazul încetării mandatului Președintelui Republicii Moldova, ca urmare a *imposibilității definitive a exercitării atribuțiilor* se pronunță Curtea Constituțională. Astfel, în conformitate cu art. 135 lit. f) din Constituție, Curtea Constituțională constată circumstanțele care au condus la imposibilitatea Președintele Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile. În consecință, Parlamentul declară vacanța funcției.

Cu privire la încetarea *mandatului în caz de demitere* a șefului de stat, susținem că demiterea șefului statului reprezintă o sancțiune aplicată șefului statului în condițiile art. 89 și 81 din Constituție, care are drept consecință încetarea definitivă, înainte de termen, a mandatului său.

Având în vedere procedura de demitere a Președintelui Republicii Moldova, în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției (art. 89) menționăm că, este declanșată printr-un act de voință al Parlamentului – exprimat prin propunerea de suspendare din funcție și finalizată prin act de voință al poporului – exprimat prin referendum. Totodată, subliniem faptul că, în cazul inițierii și organizării procedurii de demitere, este obligatorie implicarea Curții Constituționale, pentru a se pronunța asupra circumstanțelor care justifică demiterea Președintelui, în conformitate cu art. 135 lit. f) din Constituție, potrivit căreia Curtea „constată circumstanțele care justifică *demiterea Preşedintelui Republicii Moldova* sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile. În acest context, susținem că în cazul adoptării de către Curtea Constituțională a unui aviz, prin care se constată că circumstanțele examinate nu justifică demiterea Președintelui, inițiatorii procedurii de demitere a Președintelui nu pot duce până la capăt această procedura. Totodată, în literatura de specialitate se ridică problema ce se întâmplă în cazul în care în cadrul referendumului, *electoratul nu este de acord cu demiterea Președintelui.* Din analiza efectuată, am constatat că nu există o interpretare a Curții Constituționale privind dispozițiile art. 89 din Constituție sub acest aspect. Astfel, menționăm că cetățenii fiind cei care aleg Președintele Republicii Moldova prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, tot ei sunt și cei care decid demiterea lui în urma organizării unui referendum. În viziunea noastră, în cazul în care la referendum cetățenii votează pentru menținerea în funcție a Președintelui, acesta își reia atribuțiile de îndată ce sunt validate rezultatele referendumului de către Curtea Constituți*onală printr-o hotărâre.* Reținem că aceste constatări urmează a fi reflectate în dispozițiile constituționale.

Concluzii și recomandări. În consecință, generalizând asupra problemelor abordate susținem că mecanismul statal în sarcina căruia este pusă realizarea puterii de stat este format din organele și instituțiile etatice. Astfel, organele de stat reprezintă acele instituții politice care sunt constituite după proceduri prestabilite potrivit Constituției și legilor, în cadrul cărora activează subiecți de drept speciali, cum ar fi persoanele cu funcții de demnitate publică antrenați în procesul de realizare a puterii de stat în baza unui mandat. Pe lângă cele invocate, menționăm că deoarece legislația statului nostru nu conține o definiție deplină a noțiunii de *„demnitate publică” și „mandat”,* considerăm absolut necesar reglementarea acestei noțiuni în legislație cu scopul de a identifica natura și conținutul mandatului pentru fiecare categorie de demnitari, precum și pentru a consolida statutul juridic al persoanelor cu funcție de demnitate publică. Totodată, ținem să remarcăm faptul că, ar fi necesar de a introduce reglementări în Constituție și cu privire la *suspendarea temporară din funcție a șefului de stat*, pentru ca această instituție să se afle în aria câmpului constituțional.

Referințe bibliografice:
1. PRISĂCARU, V. I. *Funcționarii publici*. București: All Beck, 2004. 496 p.
2. MOCANU-SUCIU, A. *Răspunderea funcționarilor publici*. București: C.H. Beck, 2015. 284 p.
3. IOAN, A. *Tratat de administrație publică.* București: Editura Universul juridic, 2008. UJU973-127-080-7.
4. ZALDEA, T. E. *Problematica responsabilității* şi răspunderii juridice în doctrina juridică contemporană. Revista Universul Juridic, nr. 9, septembrie 2019.
5. MORARU I., TĂNĂSESCU S. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția a IX. București: Editura „Lumina Lex". 2001, 703 p.
6. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131614&lang=roMURARU,
7. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115176&lang=ro
8. https://presedinte.md/app/webroot/Constitutia_RM/Constitutia_RM_RO.pdf
9. https://constitutii.wordpress.com/2013/01/18/constitutia-republicii-polone/
10. https://en.efhr.eu/2010/02/11/case-paksas-v-lithuania-application-no-3493204-2011/
11. HCC nr .28 din 17 octombrie 2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldov*a, 2018, nr. 18-26, art. 1.

Date despre autor:
Mihai BALABAN, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0003-4139-9620
E-mail: balabansergiumihai@gmail.com

Prezentat: 17.09.2025